

“Spiru Haret - Omul școlii “!



Astăzi ,15 februarie 2024, sărbătorim 173 de ani de la nașterea matematicianului Spiru Haret, căruia i s-a spus pe drept cuvânt “ Omul școlii “.

În calitate de profesor și director al Colegiului Național de Informatică, ce poartă numele celebrului om de știință, primul român doctor în matematică, consider că este de datoria mea, să amintesc ce a însemnat ilustru om de știință, pentru învățământul românesc și mai ales pentru poporul român.

Reforma întreprinsă, în veacul trecut, de Spiru Haret ca ministru al învățământului, este astăzi des amintită ca o acțiune exemplară, într-un domeniu în care, în timpuri mai apropiate, o atât de necesară reformă reală întârzie să se producă – în pofida faptului că această necesitate este larg conștientizată și că au existat mai multe tentative în acest sens.

Pornind de la credința personală că „sistemul școlar al unei țări trebuie să fie oglinda fidelă a trebuințelor, aspirațiilor și caracterului național al poporului care o locuiește” și că „reforma școlară, are ca obiect principal realizarea acestui deziderat”, Spiru Haret a reușit să modernizeze și să eficientizeze educația românească cum nu a mai făcut-o nimeni, într-o perioadă când învățământul românesc de masă era la începuturi și existau diferențe enorme între școlarizarea din țară și cea din țările occidentale. Conștientizând aceste aspecte, marele pedagog român a gândit cu profunzime atât la cauze cât și la reformele necesare, menite să ducă la o schimbare radicală a acestei situații.

Constantin Schifirneț ne arată că „El a intuit, la fel cum au gândit Cuza, Kogălniceanu, Maiorescu și Eminescu, că o societate predominant agrară și țărănească trebuie modernizată din interiorul ei de către instituții adecvate una dintre aceste instituții este școala, concepută de Haret ca mijloc fundamental în mediul țărănesc” iar Alexandru Zub îl completează, arătând că pe lângă școală, Spiru Haret „a introdus în societatea românească – cu autoritate și dezinteres personal – instituții de un tip nou, participativ și un alt tip de acțiuni cu caracter obștesc, solidarist și acțional”

Asta pentru că situația învățământului nu era legată numai de instrucția cetățenilor (cunoștințe teoretice și practice), ci și de mai largă problemă a situației naționale și a statului.

“Cum arată astăzi școala va rămâne țara!” afirma Spiru Haret în 1895. Drept pentru care, „el era convins că învățământul joacă un rol de regulator social și de remediu la numeroasele curențe, plasându-l în miezul preocupărilor de reformă, de remodelare „științifică” a statului [...] Reforma a însemnat nu numai legislație și organizare școlară, într-o epocă de mari convulsii, ci și soluții de redresare a satului românesc, în primul rând, soluții pragmatice și mereu actuale.” Din aceste motive, măsurile luate

corespundeau unei viziuni mai largi, conform unui sistem coerent de gândire, un fel de „mecanică socială”.

În viziunea acestui pedagog exemplar, învățământul „este chemat să îndeplinească un întreg scop. În prima linie, el trebuie să formeze buni cetățeni . În a doua linie, el trebuie să procure tuturor tinerilor fondul de cunoștințe care este indispensabil oricărui om în viață, fără deosebire de treaptă socială. În fine, el mai trebuie să formeze contingente pentru toate carierele care sunt necesare pentru viața completă și armonică a statului.

Învățământul, ca să fie desăvârșit, trebuie să se îngrijească nu numai a cultiva spiritul, înavuțindu-l cu cunoștințe multe, dar a cultiva și inima, a forma caracterul, a face, în fine, ceea ce se numește educațiunea tinerimei.”

Pornind de la această viziune extrem de complexă, Spiru Haret a luat o serie de măsuri care au transformat întregul sistem de învățământ, dar și societatea în ansamblul ei. Printre măsurile adoptate, amintim că a prelungit durata învățământului secundar de la 7 la 8 ani, împărțindu-l în două cicluri: inferior (gimnaziu) și superior (liceu) și în trei secții: reală (științe), modernă (limbi străine) și clasică (limbi străine, latină și greacă). Învățământul secundar pentru băieți s-a organizat în gimnazii și licee, iar cel pentru fete în școli secundare de gradul I (5 ani) și II (4 ani) – cu studii speciale necesare femeilor (ex: creșterea copiilor, igienă, farmacie). Totodată, a sprijinit dezvoltarea învățământului în mediul rural, înființând peste 1200 de școli la sate, a dezvoltat caracterul practic al învățământului, a susținut educația fizică în școli, a înființat cantinele școlare și internatele, a introdus o dotare tehnico-materială școlară adecvată, a stimulat sentimentele naționale ale elevilor, a introdus examenul de admitere în învățământul secundar, a introdus examenul de capacitate (de absolvire a gimnaziului) și a înlocuit bacalaureatul cu un examen general de absolvire a liceului, a mărit numărul facultăților, a introdus examenul de la sfârșitul fiecărui an universitar, a introdus legea pentru școlile de copii mici (a grădinițelor), a reorganizat și susținut învățământul tehnic-profesional împărțindu-l în 4 ramuri: agricol, silvic, meserii și comercial.

Și pentru că deseori cifrele spun mai mult decât cuvintele, voi aminti că la recensământul din 1899, procentul știutorilor de carte era de 22% din populația țării. După ministeriatele lui Spiru Haret, recensământul din 1912 a recensat aprox. 40% de știutori de carte. Practic, în 13 ani, populația alfabetizată a României aproape se dublase, crescând exponențial.

La nivelul populației rurale, majoritare (peste 80% din totalul populației țării), în 1899 erau doar 15,20% știutori de carte, iar în 1909, erau 34,70%. În același fel, în 10 ani, populația alfabetizată din mediul rural aproape se dublase, crescând cu 19,5% . Consider că aceste cifre sunt o dovadă în plus că omul, sfințește locul...

Practic, prin reforma sa, este cel care a creat România modernă, România știitorilor de carte, punând bazele unei societăți meritocratice, rezultatele văzându-se îndeosebi în perioada interbelică, când țara noastră a înregistrat un salt economic și cultural semnificativ, imposibil de realizat fără un sistem educațional bine pus la punct.

Având în vedere meritele sale, la ceas aniversar, este de datoria noastră să cinstim numele lui Spiru Haret așa cum se cuvine, multumindu-i pentru ceea ce a făcut pentru învățământul românesc și pentru societatea românească.

Nu pot să scriu despre Spiru Haret fără să amintesc și despre activitatea științifică a acestuia.

A publicat numeroase lucrări, studii, cursuri privind învățământul, știința, astronomia, printre care: "Curs de trigonometrie" (1886), "Aritmetică elementară" și "Aritmetică practică" (1888); "Chestiuni de învățământ" (1897), "Activitatea extrașcolară a învățătorilor" (1908); "Mecanica socială" (1910) — prin care a pus, pentru prima dată la noi în țară, problema introducerii unor metode matematice pentru studiul fenomenelor sociale;

"Despre accelerațiunea seculară a mișcării medii a Lunii" (1888), "Pata cea mare roșie de pe planeta Jupiter" (1912).

Pentru meritele sale deosebite, Uniunea Internațională Astronomică a atribuit în anul 1976, numele lui Spiru Haret unui crater de pe fața invizibilă de pe Pământ a Lunii .

Inchei această incursiune amintind cuvintele marelui reformator al învățământului românesc, care cu puțin timp înainte de a trece la cele veșnice afirma următoarele: „Plec din viață cu mulțumirea că nu am pierdut vremea și că mi-am îndeplinit datoriile atât pe cât puteam să mi le îndeplinesc în împrejurările în care am trăit și în marginea puterilor mele fizice și intelectuale.”

Cu siguranță ar fi util pentru cei care astăzi au sub autoritatea lor destinele tinerilor din România să îl aibă drept exemplu.

Cinste lui!